



4. október 2001

Víðtækar umbætur í skattamálum

Ríkisstjórnin kynnti í gær einhverjar umfangsmestu aðgerðir í skattamálum sem um getur hér á landi. Megininntak aðgerðanna er eftirfarandi:

Einstaklingar:

- ? Eignarskattar einstaklinga lækka um helming, eða úr 1,2% í 0,6%.
- ? Sérstakur eignarskattur einstaklinga fellur niður.
- ? Skattlagning húsaleigubóta er afnumin.
- ? Tekjuskattur einstaklinga lækkar um 0,33%.
- ? Frítækjumörk í sérstökum tekjuskatti einstaklinga (hátekjuskatti) hækka um 15%.
- ? Fríeignarmörk í eignarskatti og sérstökum eignarskatti einstaklinga hækka um 20% til að koma í veg fyrir að hækkun fasteignamats leiði til hækkunar eignarskatta á næsta ári.

Atvinnulífidi:

- ? Tekjuskattur fyrirtækja lækkar úr 30% í 18%.
- ? Eignarskattur fyrirtækja lækkar um helming, eða úr 1,2% í 0,6%.
- ? Sérstakur eignarskattur fyrirtækja fellur niður.
- ? Verðbólguþreikningsskil verða afnumin.
- ? Fyrirtækjum verður heimilt að færa bókhald og ársreikninga í erlendri mynt.
- ? Tryggingagjald hækkar um 0,77%.

Að auki verður stimpilgjald lækkað verulega.

Það er ekki auðvelt að meta áhrif svo víðtækra skattalækkana, sérstaklega ekki hvað varðar tekjur ríkissjóðs. Þar nægir ekki að horfa á stöðuna eins og hún er áður en aðgerðirnar koma til framkvæmda enda er þeim beinlínis ætlað að hafa áhrif á efnahagslífið sem aftur skilar sér í auknum tekjum ríkissjóðs. Þetta mun m.a. birtast í aukinni arðsemi fyrirtækja sem aftur leiðir til aukinna fjárfestinga, meiri framleiðslu og tekjumyndunar í þjóðfélaginu og þar með aukinna umsvifa. Þannig má ætla að svo víðtæk skattalækkun muni leiða til bæði aukinna fjárfestinga erlendra aðila hér á landi og koma í veg fyrir að íslensk fyrirtæki flytji starfsemi sína til útlanda. Jafnframt má ætla að lækkun eignarskatta skili sér í auknum þjóðhagslegum sparnaði og aukinni veltu. Auk þessara atriða má nefna þau viðbótarrök að núverandi staða efnahagsmála þar sem farið er að gæta samdráttareinkenna á ýmsum sviðum gerir slíkar skattferisbreytingar meira aðkallandi en ella þar sem þær verða til þess að örva atvinnulífið og þar með glæða hagvöxt á nýjan leik.

Niðurstöður útreikninga fjármálaráðuneytisins benda til þess að veltuáhrif skattalækkana af þessu tagi séu umtalsverð sem muni að verulegu leyti vega upp á móti hugsanlegri tekjulækkun. Í þessu samhengi má benda á tvær hlíðstæður. Annars vegar þegar tekjuskattur fyrirtækja var lækkaður umtalsvert á fyrri hluta síðasta áratugar. Sú lækkun hafði mikil áhrif á efnahagslífið og átti verulegan þátt í efnahagsuppsveiflunni sem fylgdi í kjölfarið með þeim afleiðingum að tekjuskattar tvöfölduðust að raungildi. Sama á við um lækkun fjármagnstekjuskatts á arð og söluhagnað sem hafði svipuð áhrif á efnahagslífið og skilar engu að síður margfalt meiri tekjum í ríkissjóð en áður.

Að öllu samanlögðu er áætlað að þessar breytingar geti lækkað tekjur ríkissjóðs um 3½ milljarð króna þegar tekið hefur verið tillit til veltuáhrifa og annarra þátta. Hér er um varlega áætlun að ræða og líklegt að tekjulækkunin verði enn minni og snúist jafnvel í tekjuauka þegar fram í sækir.

Efnahagsforsendur fjárlagafrumvarps 2002

Efnahagsforsendur fjárlagafrumvarps og frávik frá forsendum þjóðhagsáætlunar hafa mikið verið til umræðu síðustu daga og því hefur jafnvel verið haldið fram að fjármálaráðuneytið hafi búið til sína eigin þjóðhagsspá til þess að fegra afkomutölur ársins 2002. Óhjákvæmilegt er að mótmæla slíkum málalíbúnaði.

Fyrst er rétt að ítreka að við gerð og lokafrágang tekju- og gjaldaáætlana fjárlagafrumvarps er alla jafna höfð sem mest hlidsjón af nýjustu spám þjóðhagsstofnunar. Það er meginreglan. Þó getur verið óhjákvæmilegt að

víkja frá spánni í tilteknum atriðum, meðal annars vegna þess að oft liggur endanleg þjóðhagsspá ekki fyrir þegar lokafrágangur fjárlagafrumvarpsins fer fram, en það er alla jafna í fyrri hluta septembermánaðar ár hvert. Eins getur komið fram skoðanamunur á mati ráðuneytisins og Þjóðhagsstofnunar á efnahagsþróun líðandi árs sem hefur síðan áhrif á niðurstöður fjárlagaársins. Þetta er reyndar önnur meginþýringin á mismunandi mati fjármálaráðuneytisins og Þjóðhagsstofnunar á stöðu og horfum í efnahagsmálum. Hin meginþýringin liggur í mismunandi mati á verðbólguhorfum á næstunni.

Við gerð tekjuáætlunar fjárlagafrumvarps er horft til þriggja atriða öðrum fremur. Í fyrsta lagi til þróunar skatttekna á yfirstandandi ári. Í öðru lagi til skattbreytinga sem hafa áhrif á tekjuþróun ársins 2002. Í þriðja lagi til almennra efnahagsþorra. Öll þessi atriði skipta máli og stýra niðurstöðutölum tekjuáætlunar. Mat ráðuneytisins á þróun skatttekna það sem af er þessu ári gefur til kynna meiri samdrátt í neysluútgjöldum heimilanna en gert er ráð fyrir í þjóðhagsáætlun. Upplýsingar um þróun innflutnings styðja þessa skoðun. Ráðuneytið gerir því ráð fyrir að tekjur ríkissjóðs á þessu ári verði lægri en forsendur þjóðhagsáætlunar gefa til kynna.

Þá telur ráðuneytið að verðbólguþreikningur þjóðhagsstofnunar sé í hærri kantinum, sérstaklega hvað varðar þróunina allra næstu mánuði. Ráðuneytið gerir ráð fyrir 5% meðalverðbólgu milli árunna 2001 og 2002, sem er svipað og síðasta spá Seðlabankans gerði ráð fyrir að teknu tilliti til þeirra breytinga sem síðan hafa orðið, en tæplega 1% lægri en í þjóðhagsáætlun. Hins vegar er spá um verðbólgu frá upphafi til loka 2002 svipuð, eða nálægt 3%. Þetta frávik hreyfir ýmsar aðrar stærðir, m.a. kaupmátt ráðstöfunartekna, einkaneyslu og innflutning. Ennfremur telur ráðuneytið að útlutningur verði minni á þessu ári en þjóðhagsáætlun gerir ráð fyrir en aftur meiri á næsta ári. Hér er að einhverju leyti um tilflutning á milli árunna 2001 og 2002 að ræða auk þess sem reiknað er með að samdráttur í aflaheimildum komi ekki af fullum þunga fram í útlutningsframleiðslu heldur muni aðilar bregðast við með aukinni sókn í aðra fiskistofna líkt og hefur gerst á þessu ári. Síðast en ekki síst er ráðuneytið bjartsýnna hvað varðar almennar fjárfestingarhorfur, m.a. með hlidsjón af þeim víðtæku skattalækkunum sem nú hafa verið kynntar. Ráðuneytið telur að þessar aðgerðir hafi jákvæð áhrif á efnahagslífið sem muni skila sér í auknum umsvifum þegar á næsta ári.

Af þessu sést að frávik milli forsendna fjárlagafrumvarps og þjóðhagsáætlunar felst að nokkru leyti í hlíðrun milli árunna 2001 og 2002, þ.e. minni hagvöxtur árið 2001 en meiri 2002. Munurinn er hins vegar minni þegar horft er á árin tvö saman. Þetta birtist meðal annars í því að fjárhæð landsframleiðslunnar árið 2002 sem af þessum forsendum leiðir er tæplega 1 milljarði króna lægri en í þjóðhagsáætlun, ekki 10 milljörðum króna hærri eins og haldið hefur fram. Þessi niðurstaða skilar ríkissjóði þess vegna lægri tekjum og þar með lakari afkomu en verið hefði á forsendum þjóðhagsáætlunar. Það er kjarni málsins.

Fjárlagafrumvarp 2002 Þjóðhagsáætlun 2002

	Áætlun 2001	Frumvarp 2002	Áætlun 2001	Þjóðhagsáætlun 2002
<i>I Helstu þjóðhagsstærðir, magnbreytingar - %</i>				
Einkaneysla	-2,0	0,0	-1,0	-0,5
Samneysla	3,5	2,5	3,4	2,9
Fjárfesting	-5,0	-10,0	-5,1	-13,3
Þjóðarútgjöld án birgðabr.	-2,2	-1,6	-1,1	-2,8
Útl. vöru og þjónustu	4,0	2,9	6,1	0,7
Innfl. vöru og þjónustu	-6,0	-3,6	-3,6	-4,8
Landsframleiðsla	1,5	1,0	1,9	-0,3
<i>II Tekju- og verðlagsbreytingar, meðalbreytingar - %</i>				
Ráðstöfunartekjur á mann	6,5	5,0	6,5	4,8
Kaupmáttur ráðst. tek. á mann	0,0	0,0	0,0	-1,0
Vísitala neysluverðs	6,5	5,0	6,5	5,9
Atv.leysi, hlutf. af mannafla	1,4	2,0	1,4	2,0

Tekjur ríkissjóðs janúar-ágúst		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Skatttekjur alls	11,0	6,1
Tekjuskattar	18,6	19,9
Tryggingagjöld	8,4	10,5
Eignarskattar	12,4	11,8
Veltuskattar	8,0	-2,0
Tekjur alls	10,8	6,5

Gjöld ríkissjóðs janúar-ágúst		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Almenn mál	14,9	3,3
Félagsmál	6,2	18,0
Atvinnumál	5,4	21,7
Vaxtagjöld	50,2	14,1
Önnur útgjöld	34,3	54,1
Gjöld alls	11,2	17,8

Greiddsluafkoma ríkissjóðs janúar-ágúst		
M.kr.	2000	2001
Tekjur umfram gjöld	7064	-6897
Br. lánsfjárfjöfnuður	9019	-8168
Afborganir lána	-28471	-22159
Br. lánsfjárfjöfnuður	-23448	-40328
Lántökur	24973	36233
Greiddsluafkoma	1522	-4092

Ýmsar helstu hagtölur		
12 mánaða br., %	2000	2001
Verðbólga-september	4,7	8,4
Kjarnaverðbólga-sept.	3,0	9,4
Launavísitala-ágúst	7,9	8,8
Heildarvelta jan.-júní	8,1	10,3
Smásöluvelta jan.-júní	4,6	4,1
Atvinnuleysi-ágúst	1,1	1,1